

**2014–2020 METŲ EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ INVESTICIJŲ VEIKSMŲ PROGRAMOS
2017 METŲ ĮGYVENDINIMO ATASKAITOS
SANTRAUKA**

Įgyvendindamos Europos Sąjungos (toliau – ES) investicijų veiksmų programas, ES valstybės kasmet privalo pateikti Europos Komisijai (toliau – EK) metines veiksmų programų įgyvendinimo ataskaitas. Ataskaitose apžvelgiama veiksmų programos įgyvendinimo pažanga atsižvelgiant į pagrindinius finansinių ir fizinių rodiklių pasiekimus, įgyvendinimo aplinkybių pokyčius, analizuojama pasiektų rezultatų nauda visuomenės poreikiams ir šalies ūkio plėtrai.

EK teikiama Lietuvos 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos (toliau – Veiksmų programa) **metinė ataskaita apima Veiksmų programos įgyvendinimą per 2017 metus.**

Didėjantis investicijų intensyvumas per 2017 metus

Per 2017 m. paskelbtų kvietimų suma padidėjo 1561 mln. eurų (23 proc.). Tai rodo, kad ES investicijos įgauna pagreitį, o atsižvelgiant į paskelbtų kvietimų sumą, 2018 planuojamas spartus lėšų paskirstymas (sudarytos sutartys) projektų įgyvendinimui.

Įgyvendinant Veiksmų programą iki 2017 m. pabaigos:

- projektams skirta 2,90 mlrd. eurų (43 proc. nuo Lietuvai skirtų ES fondų lėšų);
- išmokėta 1,24 mlrd. eurų ES fondų lėšų (19 proc. nuo Lietuvai skirtų ES fondų lėšų).

Lyginant ES fondų lėšų investavimą tarp ES šalių narių, Lietuva yra 8-je vietoje ir viršija ES vidurkį.

Per 2017 m. projektams skirta 1109 mln. eurų, o projektams išmokėta 419 mln. eurų.

Pasiekta pažanga įgyvendinant Veiksmų programą pagal sektorius

2017 m. buvo investuota į viešųjų ir privačių juridinių asmenų vykdomus **mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą** chemijos, mechanikos, medžiagų inžinerijos, biotechnologijos ir biomedicinos, maisto technologijų, miškotyros, medicinos, biofizikos srityse. Taip pat buvo investuojama į inovacijų ir technologijų perdavimo centrus, klasterius bei užsienio investuotojų pritraukimą MTEPI srityje.

Informacinių technologijų sektoriuje, siekiant diegti IRT priemones, leidžiančias efektyviau panaudoti turimą valstybės IRT bazę ir sukauptus informacinius išteklius numatyta įgyvendinti valstybės informacinių išteklių konsolidavimą. 2017 m. parengtas naujos kartos interneto prieigos infrastruktūros plėtros investicijų projektas, skirtas padidinti namų ūkių, esančių 30 Mbps ir spartesniu plačiajuosčio interneto ryšiu padengtoje šalies teritorijoje, dalį, taip pat finansavimas skirtas centralizuotam Lietuvos viešojo sektoriaus institucijų tvarkomų duomenų atvėrimui pakartotiniam panaudojimui verslui ir visuomenei, sudarantis galimybę juos gauti be išankstinių sąlygų vienoje vietoje „vieno langelio“ principu.

2017 m. investuota į **mažų ir vidutinių įmonių** verslumo, tarptautiškumo, produktyvumo didinimo ir ekoinovacijų skatinimo projektus.

Energetikos sektoriuje buvo įgyvendinamos veiklos, skirtos atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimui, pažangių technologijų diegimui elektros tinkluose. Šių lėšų planavimas šiame sektoriuje buvo lėtas, siekiant išspręsti šią problemą 2018 m. patvirtinta atnaujinta Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategija. Siekiant didinti savo poreikiams energiją gaminančių vartotojų skaičių, inicijuotas VP keitimas, įtraukiant naują remiamą

veiklą, skirtą skatinti tokių įrenginių plėtrą.

Taip pat buvo įgyvendinamos energetinio pramonės audito, atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo skatinimo priemonės, suteiktos galimybės daliniam palūkanų kompensavimui įgyvendinant su prioritetu susijusias veiklas.

Aplinkosaugos ir gamtos išteklių darnaus naudojimo srityje investuota į geriamojo vandens tiekimo, nuotekų (įskaitant paviršinių) surinkimo ir tvarkymo, komunalinių atliekų surinkimo ir deginimo, gatvių valymo mašinų įsigijimo, kraštovaizdžio tvarkymo ir biologinės įvairovės išsaugojimo projektus. Patvirtinus Vandenių srities plėtros 2017–2023 m. programos įgyvendinimo veiksmų planą, pradėtas potvynių rizikos valdymo, vandens telkinių būklės gerinimo ir vandens išteklių valdymo ir apsaugos priemonių įgyvendinimas. Taip pat buvo investuojama į saugomų teritorijų ir aplinkosauginių-rekreacinių objektų tvarkymą ir valstybinės reikšmės parkų tvarkymą, tačiau priemonių įgyvendinimo sparta nepakankama dėl projektų vykdytojų žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų trūkumo bei dėl užsitęsusių viešųjų pirkimų procedūrų.

Transporto sektoriuje buvo investuojama į TEN-T automobilių kelių tinklo plėtrą, baigtas tiesti Vilniaus miesto vakarinis aplinkkelis, rekonstruoti 5 valstybinės reikšmės krašto kelių ruožai. Atlikti Vilniaus oro uosto kilimo ir tūpimo tako rekonstrukcijos ir geležinkelio linijos Kena–Naujoji Vilnia elektrifikavimo darbai. Tačiau vėluoja geležinkelių tinklo atnaujinimo priemonių įgyvendinimas. Priemonėms, skirtoms TEN-T geležinkelių tinklo atnaujinimui ir patobulinimui, skirta 290 mln. eurų ES lėšų, tačiau per 2017 m. naujų sutarčių nepasirašyta. Dėl užsitęsusių viešųjų pirkimų procedūrų projekto „Vilniaus geležinkelio mazgo elektrifikavimas“ paraiškos pateikimo terminas nukeltas į 2018 m., o projektus, skirtus ruožo Kaišiadorys–Radviliškis–Klaipėda elektrifikavimui, planuojama pradėti įgyvendinti tik 2019 metais.

Užimtumo srityje dėmesys buvo skiriamas ilgalaikių, nekvalifikuotų ir vyresnio amžiaus bedarbių integravimui į darbo rinką, jaunimo užimtumo veiklų įgyvendinimui. Baigiami įgyvendinti pirmieji trys 2015 m. pradėti projektai, kurių dėka į aktyvias darbo rinkos politikos priemones įtraukta daugiau kaip 50 tūkst. bedarbių.

Socialinės apsaugos srityje pradėta didžioji dalis perėjimui nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų likusiems be tėvų globos vaikams veiklų: rengiami naujų formų bendruomeninių paslaugų metodinių dokumentų paketai, teikiamos bandomosios socialinės paslaugos ir kt. Tęšiamos veiklos, skirtos socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracijai į darbo rinką, kompleksinėms paslaugoms šeimai, integraliai pagalbai į namus, socialinio dialogo skatinimui.

Sveikatos apsaugos srityje investuota į veiklas, skirtas gerinti vaikų ir neįgaliųjų sveikatos priežiūrą, paslaugų kokybės gerinimui galvos smegenų kraujotakos, tuberkuliozės srityse, pradėtos investicijos į inovatyvių technologijų diegimą specializuotą onkologinę pagalbą teikiančiose sveikatos priežiūros įstaigose ir spindulinės terapijos paslaugų plėtrą.

Švietimo srityje įgyvendinamos kompleksinės reformos bendrajame ugdyme, profesiniame mokyje ir aukštajame moksle. Įgyvendinamos priemonės, skirtos dirbančiųjų kvalifikacijai ir kompetencijai tobulinti, suteikiančios galimybes užsienio investuotojams investuoti į darbuotojų mokymą.

Pradėti finansuoti projektai, skirti **viešosios politikos tobulinimui**, pasirengimui įgyvendinti Vyriausybei atskaitingų viešojo valdymo institucijų bendrųjų funkcijų konsolidavimo reformą, didinti valstybės turimos informacijos visuomenei prieinamumą. Finansuotos veiklos, skirtos pagerinti korupcijos prevencijos, viešųjų ir privačių interesų derinimo valdymą, viešųjų pirkimų srityse bei tobulinti viešojo valdymo institucijų teikiamų paslaugų ir (ar) asmenų aptarnavimo kokybę. Prioriteto įgyvendinimą sulėtino 2017 m. pradėta vykdyti 2016 m. patvirtinto strateginio dokumento – Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 m. programos įgyvendinimo 2016–2018 m. veiksmų plano peržiūra. Peržiūra vykdyta siekiant padidinti investicijų veiksmingumą, atsisakyti investicijų fragmentacijos.

Veiksmų programos administravimo srityje didžiausias dėmesys buvo skirtas institucijų veiklos efektyvumo vertinimui, stiprinant orientaciją į rezultatus bei pasirengiant diegti LEAN metodus. Taip pat įgyvendinamos VKS darbuotojų kompetencijai mokymo veiklos, kurios orientuotos į pokyčius sektorių valdyme, t.y. mokymų pagalba buvo siekiama proveržio atskiruose VP uždavinių srityse.

Informavimo apie Veiksmų programą ir jos įgyvendinimo vertinimo srityje lėšos skiriamos ES struktūrinių fondų lėšų administravimo sistemos institucijų vykdomoms komunikacijos kampanijoms įgyvendinti. institucijos 2017 m. buvo suplanavusios vykdyti 58 komunikacines kampanijas, ir atlikti 11 vertinimų.

Platus finansinių priemonių naudojimas

Valstybei finansinės priemonės suteikia galimybę įgyvendinti svarbius projektus turint ribotus viešuosius finansinius išteklius. Finansinėms priemonėms būdingas tęstinumas ir „atsinaujinantis“ pobūdis, nes, paskolinus ar investavus finansinėms priemonėms skirtas lėšas, jos sugrįžta ir yra toliau naudojamos, siekiant tų pačių tikslų. Atsižvelgiant į šias priežastis, **2017 m. įkurtos dvi naujos finansinės priemonės:**

- **Savivaldybių pastatų fondas**, skirtas skatinti energijos vartojimo efektyvumo didinimą investuojant į savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimą.
- **Kultūros paveldo fondas**, skirtas skatinti investicijas į kultūros paveldo objektus, pritaikyti juos įvairioms reikmėms, didinti Lietuvos gyventojų susidomėjimą kultūros paveldu, gerinti Lietuvos kaip patrauklios turizmui šalies įvaizdį Lietuvos ir užsienio šalių rinkose.

Igyvendinant Veiksmų programą iki 2017 m. pabaigos Lietuvoje iš viso įsteigti ir šiuo metu savo veiklą vykdo 8 fondai, iš kurių – 5 fondai energijos efektyvumo srityje, 2 fondai verslo finansavimo ir vienas kultūros paveldo srityse.

Efektyvesnis investicijų valdymas ir investicijų savalaikiškumo užtikrinimas

Siekdama užtikrinti ilgalaikio poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimą bei atsižvelgdama į ES Tarybos ir tarptautinių organizacijų rekomendacijas Lietuvai ir atliktus investicijų vertinimus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2017 m. gegužės 29 d. nusprendė perskirstyti 2014–2020 m. ES fondų lėšas.

2017 m. liepos 11 d. Veiksmų programos pakeitimas buvo patvirtintas Stebėsenos komitete ir 2017 m. rugsėjo 22 d. pateiktas EK. EK pateiktam Veiksmų programos keitimo projektui pateikė pastabas, pagal kurias Europos Komisijai buvo pateikta papildoma informacija bei atnaujintas Veiksmų programos keitimas patvirtintas 2017 m. gruodžio 14 d. Stebėsenos komiteto posėdyje bei išsiųstas Europos Komisijai.

Inicijuojamu 2014–2020 m. ES fondų lėšų perskirstymu didinamas finansavimas smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo, energijos efektyvumo skatinimui, transporto plėtrai ir Bendruomenių inicijuotos vietos plėtros (BIVP) strategijų įgyvendinimui, o mažinamas informacinės visuomenės skatinimui, AEI naudojimui, e-rinkodarai ir viešajam administravimui.

Projektų vykdytojai palankiai vertina informacijos apie investicijas prieinamumą ir kokybę

2017 m. pabaigoje atlikus projektų vykdytojų apklausą, paaiškėjo, kad informacijos, kaip tinkamai įgyvendinti ES investicijomis finansuojamus projektus, pakankamai turi dauguma (81%) projektų vykdytojų. Apie projekto įgyvendinimą gerai informuotų projektų vykdytojų dalis per pastaruosius metus išaugo (nuo 77% iki 81%), o projekto įgyvendinimo žinios buvo gerai įtvirtintos (visiškai sutinkančių su

tuo, kad informacijos apie projekto įgyvendinimą pakanka, dalis nuo 2016 m. padidėjo tris kartus (nuo 9% iki 27%).

Pastebima tendencija, kad daugėja projektų vykdytojų, kurie turi pakankamai žinių apie ES investicijomis finansuojamus projektus.

Svarbiausi pasiekimai iki 2017 m. pabaigos

- Pritraukta 12,6 mln. eurų privačių investicijų atitinkančių viešąją paramą (ne subsidijų);
- 25,2 tūkst. namų ūkių priskirti geresnei energijos vartojimo efektyvumo klasei;
- 93,6 tūkst. asmenų šiluma tiekama patikimiau ir pagerėjo tiekimo kokybė;
- Įgyvendintos 87 turizmo rinkodaros priemonės;
- 165,3 tūkst. gyventojų teikiamos geresnės vandentiekos paslaugos;
- 8,7 tūkst. gyventojų teikiamos pagerintos nuotekų valymo paslaugos;
- Rekonstruota arba atnaujinta 191,72 km. kelių;
- Sukurta arba atnaujinta 40,9 tūkst. kvadratinių metrų erdvių miestų teritorijose.